

Kulttuuripoliittisen selonteon luonnos

Vantaan kaupungin lausunto

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin lautakunta 8.10.2024

Vantaa pitää kaikkia pitkän aikavälin kulttuuripoliitiikan neljää tavoitetta sekä visiota kannatettavina.

Vantaan kaupunki korostaa, että kulttuurialan kehittämiseksi ja vision saavuttamiseksi tarvitaan lisää uudistus- ja muutosvoimaa. Toimialan rakenteita ja rahoitusta on jatkuvasti uudistettava yhteiskunnan sekä taide- ja kulttuurikentän muuttuessa. Kaupunki pitää hyvänä, että toimenpiteitä halutaan kohdentaa kulttuurialaan, viranomaisiin ja politiikkatason toimintaan. Selonteko ei suoraan ehdota rakenteellisia muutoksia, vaan tunnistaa niitä ja siirtää niiden edistämisen tulevaisuuteen. Siksi selonteon toteuttamiseksi myöhemmin laadittava toimenpidesuunnitelma on avainasemassa.

Selonteossa korostetaan taiteen ja kulttuurin monipuolista hyödyntämistä, mutta Vantaa painottaa, että luova ala tarvitsee myös taiteellista työskentelyä ilman etukäteen määriteltyä hyötyä. Ammattitaiteilijoiden taloudellinen tilanne on keskeinen haaste, ja tarvitaan politiikkatoimia elinkustannusten laskemiseksi ja taloudellisen turvan parantamiseksi.

Vantaa katsoo, että kaikki yhdeksän ehdotettua toimenpidekokonaisuutta ovat tärkeitä. Luovat tekijät ovat kasvun ja elinvoiman ytimessä, joten taiteen ja kulttuurin perusrakenteen uudistaminen ja rahoitusmuotojen laajentaminen ovat olennaisia. Vantaa tukee myös ehdotusta uuden neuvoa-antavan toimielimen perustamisesta, johon suuret kaupungit osallistuvat

Vantaan näkökulmasta neljä keskeisintä toimenpide-ehdotusta ovat:

1. Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi: Kulttuurin infrastruktuurin perusrahoituksesta sekä kulttuurin saatavuudesta ja saavutettavuudesta huolehditaan yhteistyössä. Parannetaan taide- ja kulttuuripalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta lapsille ja nuorille. Vahvistetaan lasten ja nuorten luku-, kieli- ja mediataitoja.
2. Pitkäjänteistä ja monialaista kulttuuripoliitiikkaa: Valtioneuvostotason toimielin seuraa ja arvioi kulttuuripoliittisen selonteon toteutumista. Edustettuna ovat kulttuuri- ja luovien alojen ammattilaisten lisäksi myös elinkeinoelämä, isot kaupungit ja relevantit ministerit.
3. Yhteistyön ja osallisuuden voima: Panostetaan eri väestöryhmien osallisuuden lisäämiseen, ja tuetaan monitaustaisten ihmisten toimijuutta ja työllistymistä kulttuurialalla. Tuetaan

erityisesti vähävaraisten ja muiden haavoittuvien ryhmien osallistumismahdollisuuksia kulttuuritapahtumiin ja harrastuksiin.

4. Yhteinen linja politiikassa: Eri sektoreiden politiikkatoimet täydentävät toisiaan. Kulttuuri osallistuu myönteisesti suurten yhteiskunnallisten kysymysten ratkaisemiseen.

Vantaan rooli tulevassa toimeenpanossa

Vantaan kaupunki näkee itsensä keskeisessä roolissa kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanossa. Kaupunki korostaa jatkuvan uudistamisen tarvetta kulttuurialalla ja haluaa osallistua aktiivisesti toimenpidesuunnitelman laatimiseen, joka määrittelee konkreettiset askeleet ja aikataulut tavoitteiden saavuttamiseksi.

Vantaa - kiivaasti kasvavana ja monikulttuurisena kaupunkina - näkee kulttuurin ja taiteen tärkeänä osana kaupungin elinvoimaa ja vetovoimaa sekä asukkaiden hyvinvointia. Monikulttuurisuus tuo mukanaan rikkaan ja monipuolisen kulttuuritarjonnan, joka vaatii uudenlaisia palveluratkaisuja sekä uusia osallistamisen keinoja. Vantaa on sitoutunut edistämään kulttuurialan kehitystä ja varmistamaan, että selonteon tavoitteet saavutetaan tehokkaasti ja kestävästi.

Elinkeinopoliittisesti Vantaa tunnistaa luovien alojen merkityksen kaupungin taloudelliselle kasvulle ja elinvoimalle. Luovat alat ovat keskeisiä innovaatioiden ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien lähteitä. Vantaa pyrkii luomaan suotuisan toimintaympäristön (esim. Tikkurilan osaamiskampus), jossa luovat tekijät voivat menestyä ja kehittää uusia ideoita. Tämä sisältää esimerkiksi yhteistyön yritysten ja oppilaitosten kanssa, jotta voidaan tukea luovien alojen ammattilaisten koulutusta ja työllistymistä.

Vantaan mielestä kulttuuripoliittinen selonteko ei ole tarpeeksi kunniahimoinen eikä kattava

Vaikka Vantaa kannattaa monia kulttuuripoliittisen selonteon linjauksia se kuitenkin katsoo, että selonteko ei ole riittävän kunnianhimoinen eikä tunnista tulevaisuuden tarpeita. Kulttuuri- ja taidealaa ravistelevat uudet näkökulmat jäävät puuttumaan ja kokonaisuus on kädenlämpöinen. Asiakirjaan tulisi lisätä selkeä tulevaisuusvisio, joka huomioi globaalit megatrendit, heikot signaalit ja ympäristövaikutukset.

Vantaan kaupungin näkökulmasta kulttuuripoliittinen selonteko ei riittävästi huomioi:

1. pääkaupunkiseudun asemaa talouden valtakunnallisena veturina

2. luovien alojen merkitystä innovaatioille, viennille ja kansantaloudelle
3. monikulttuurisuutta kulttuurin voimavarana
4. taiteen ja kulttuurin merkitystä huono-osaisuuden ja segregaaation ehkäisyssä
5. taide- ja kulttuurikasvatuksen merkitystä lapsille ja nuorille
6. kulttuurin merkitystä osana kansallista huoltovarmuutta
7. kansallisten kulttuuri- ja taideinstituuttien valtakunnallista asemaa

Pääkaupunkiseudun asema talouden kansallisena veturina

Pääkaupunkiseutu on Suomen talouden veturi, sillä siellä asuu noin viidesosa maan väestöstä, mikä luo suuren paikallisen markkinan ja lisää taloudellista toimeliaisuutta. Alueella on useita korkeakouluja ja tutkimuslaitoksia, jotka tuottavat korkeasti koulutettua työvoimaa ja edistävät innovaatioita. Nämä tekijät tekevät pääkaupunkiseudusta Suomen talouden moottorin, joka vetää mukanaan myös muuta maata. Tätä selonteossa ei korosteta riittävästi. Kulttuurimatkailun roolia tulisi korostaa enemmän kansainvälisen vaikuttavuuden tavoitteessa.

Designin merkitys tulisi myös huomioida selonteossa paremmin, sillä se vaikuttaa tuotteiden ja palveluiden suunnitteluun, ympäristöystävällisyyteen ja käyttäjäkokemuksiin. Hyvin suunnitellut tuotteet ja palvelut voivat vähentää ympäristökuormitusta ja edistää taloudellista kehitystä tukemalla luovia aloja ja yrittäjyyttä.

Selonteko käsittelee kulttuuri- ja luovien alojen toimintaedellytysten parantamista, mikä on erityisen tärkeää pääkaupunkiseudun elinvoimaiselle kulttuurikentälle. Mutta pääkaupunkiseudun valtakunnallista merkitystä innovaatioiden lähteenä ja kansantalouden moottorina tulisi korostaa vielä lisää.

Luovien alojen merkitys innovaatioille, viennille ja kansantaloudelle

Pääkaupunkiseudulla on paljon luovien alojen yrityksiä, erityisesti teknologiayrityksiä ja start-upeja, jotka hyötyvät alueen hyvästä infrastruktuurista ja kansainvälisistä yhteyksistä. Luovilla aloilla on merkittävä rooli Suomen kansantaloudessa, sillä ne ovat keskeisiä innovaatioiden ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien lähteitä. Helsinki-Vantaan lentoasema on kansainvälisen liikenteen solmukohta, mikä helpottaa kansainvälistä yritystoimintaa, kaupankäyntiä ja matkailua.

Selonteossa tulisi vankemmin painottaa tarvetta luovien alojen toimintaedellytysten parantamiseen, mukaan lukien rahoitusmuotojen laajentaminen ja perusrakenteiden uudistaminen. Selonteossa tunnustetaan luovien alojen rooli yhteiskunnallisessa vaikuttavuudessa

ja innovaatioiden edistämisessä, mutta pääkaupunkiseudun valtakunnallista ja kansantaloudellista roolia tässä tulisi painottaa enemmän.

Monikulttuurisuus voimavarana ja haasteena

Vantaa on yksi Suomen monikulttuurisimmista kaupungeista, jossa joka neljäs kuntalainen puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Kaupunki pyrkii olemaan kaikkien yhteinen paikka, jossa monikulttuurisuus nähdään voimavarana ja rikkauden lähteenä. Maahanmuuttajien osallistuminen kulttuuripalveluihin on kuitenkin kantaväestöä vähäisempää kielimuurin, sosiaalisten verkostojen puutteen ja tiedonpuutteen vuoksi. Kulttuurierot ja mahdollinen syrjintä voivat myös vähentää osallistumishalukkuutta.

Näiden haasteiden voittamiseksi on tärkeää, että kulttuuripalvelut ovat saavutettavia ja niistä tiedotetaan monikielisesti. Inklusiiviset ja monikulttuuriset tapahtumat voivat houkutella osallistujia eri taustoista. Kulttuuripoliittinen selonteko korostaa monimuotoisen ja saavutettavan kulttuurin merkitystä, mutta ei huomioi tarpeeksi monikulttuurisuuden ja maahanmuuton erityispiirteitä Vantaan kaltaisessa vahvasti kansainvälisessä ja kiivaasti kasvavassa kaupungissa.

Taide ja kulttuuri torjuvat huono-osaisuutta ja segregatiota

Taide ja kulttuuri voivat tehokkaasti torjua huono-osaisuutta, segregatiota ja asuinalueiden epätasa-arvoa. Ne edistävät yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, vähentäen sosiaalista eristäytymistä ja syrjäytymistä. Näitä asioita selonteossa ei käsitellä tarpeeksi syvällisesti eikä tarpeeksi painokkaasti pääkaupunkiseudun kaupunkien näkökulmasta, joissa mm. huono-osaisuus ja segregatio ovat ajankohtaisia aiheita.

Kulttuuritoiminta tarjoaa alustan eri yhteisöille tuoda esiin omia tarinoitaan, mikä lisää ymmärrystä ja suvaitsevaisuutta. Taideprojekteilla voidaan myös revitalisoida asuinalueita (mm. Vantaan Myyrmäki), parantaen niiden vetovoimaisuutta ja asukkaiden elämänlaatua. Kulttuuripoliittinen selonteko painottaa kulttuurin merkitystä yhteiskunnallisen osallisuuden ja merkityksellisyyden lisäämisessä, mutta ei huomioi tarpeeksi Vantaan kaltaisten laajasti monikulttuuristen kaupunkien ominaispiirteitä. Selonteossa mainitaan myös aineeton ja elävä kulttuuriperintö useaan otteeseen, joka on huomionarvoista ja kannatettavaa.

Lapsille ja nuorille lisää taide- ja kulttuurikasvatusta

Taide- ja kulttuurikasvatuksen lisääminen varhaiskasvatukseen ja kouluihin on tärkeää, koska se tukee lasten kokonaisvaltaista kehitystä monin eri tavoin. Ensinnäkin taidekasvatus edistää lasten itsetunnon kehitystä ja vahvistaa heidän kokemustaan omasta toimijuudestaan, eli siitä, että he voivat itse vaikuttaa ympäristöönsä ja omaan elämäänsä. Tämä parantaa lasten hyvinvointia ja koulussa viihtymistä, mikä voi puolestaan parantaa oppimistuloksia.

Lisäksi taidekasvatus kehittää lasten luovuutta ja ongelmanratkaisutaitoja, jotka ovat tärkeitä tulevaisuuden työelämässä. Myös monilukutaidon – kyvyn ymmärtää ja tulkita eri viestinnän muotoja – kehittyminen hyötyy taidekasvatuksesta. Taide ja kulttuuri tukevat lasten sosiaalisten taitojen kehittymistä, koska ne lisäävät osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemusta. Siksi taidekasvatuksen roolin vahvistaminen varhaiskasvatuksessa ja kouluissa on tärkeää lasten kokonaisvaltaisen kehityksen edistämiseksi.

Kulttuuripoliittisessa selonteossa lapset ja nuoret nähdään sekä taiteen kokijoina että sen tekijöinä, ja heitä pidetään tulevaisuuden yleisönä. Kulttuuri tunnustetaan jokaisenoikeudeksi jo varhaislapsuudesta lähtien, ja erilaiset taustat otetaan huomioon. Selonteossa painotetaan erityisesti kulttuurikasvatussuunnitelmien merkitystä ja tarvetta varmistaa kaikille yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua taide- ja kulttuurikasvatukseen. Tavoitteita lasten ja nuorten kulttuuristen oikeuksien toteuttamiseksi selonteossa ei kuitenkaan aseteta.

Selonteossa mainitaan yhteistyömallit ja riittävien resurssien turvaaminen kulttuurikasvatuksen edistämiseksi, mutta se ei riittävästi huomioi eri toimijoiden yhteistyön merkitystä. Tämä voi estää harrastustoiminnan vakiintumisen osaksi lasten ja nuorten tukiverkostoa. Selonteossa voitaisiin painottaa enemmän kulttuuritoimijoiden yhteistyötä koulujen, kuntien ja muiden palvelujen, kuten Harrastamisen Suomen mallin ja vapaan sivistystyön, kanssa.

Taiteilijoille tulisi opettaa yrittäjyyttä jo koulutusvaiheessa, sillä se auttaa heitä menestymään taloudellisesti ja ammatillisesti. Tätä selonteossa ei juurikaan käsitellä. Yrittäjyys tarjoaa taiteilijoille mahdollisuuden työllistää itsensä ja hallita omaa työaikaansa ja projektejaan, mutta se tuo mukanaan myös vastuuta, kuten talouden hallintaa ja markkinointia, jotka vaativat omaa erityisosaamista. Yrittäjyystaidot auttavat taiteilijoita kaupallistamaan luovia tuotoksiaan ja löytämään uusia tulonlähteitä, sekä kehittävät heidän liiketoimintaosaamistaan ja verkostoitumismahdollisuuksiaan.

Kulttuurin merkitys osana kansallista huoltovarmuutta

Kulttuuri on olennainen osa kansallista huoltovarmuutta ja turvallisuutta, sillä se edistää henkistä kriisinkestävyyttä. Kulttuuri vahvistaa kansallista yhteenkuuluvuuden tunnetta, mikä korostuu erityisesti poikkeusoloissa. Lisäksi taide ja kulttuuri tarjoavat alustan yhteiskunnallisten ongelmien

käsittelyyn ja keskusteluun, mikä voi johtaa positiivisiin muutoksiin ja parantaa yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Turvallisuusalan asiantuntijoilla tulisi olla ajantasaisin tieto ja varautumissuunnitelma kansallisesti merkittävien taideteosten ja rakennusten suojelemisesta kriisitilanteissa. Selonteossa kulttuurin merkitystä osana kansallista huoltovarmuutta ei huomioida tarpeeksi.

Kansallisten kulttuuri- ja taideinstituuttien valtakunnallinen asema

Selonteko ei juurikaan huomioi tai arvioi kansallisten kulttuuri- ja taideinstituutioiden (mm. Kansallisoppera ja – teatteri, Ateneum) asemaa Suomessa. Moni näistä laitoksista sijaitsee Helsingissä ja ne tekevät yhteistyötä mm. pääkaupunkiseudun koulujen ja oppilaitosten kanssa. Mutta niiden asemaa valtakunnallisessa kulttuuripolitiikassa voitaisiin arvioida syvemmin ja analyttisemmin. Lisäksi selonteko voisi tuoda esiin uusia kunnallisten ja maakunnallisten yhteistyön näkökulmia, joihin valtakunnallisia kulttuuri-instituutteja voisi ohjata.

Lisäksi: veropoliittiset uudistukset vauhdittamaan kulttuurin rahoituksen laajentamista

Suomen valtio voi edistää kulttuurin rahoitusta veropoliittisilla uudistuksilla, kuten laajentamalla verovähennyksiä kulttuurialan lahjoituksille ja tarkistamalla arvonnäköverokantoja. Tämä helpottaisi kulttuurialan toimijoiden taloudellista taakkaa ja tekisi kulttuuripalveluista edullisempia kuluttajille. Verokannustimet parantaisivat kulttuurialan yrittäjien ja freelancereiden toimintaedellytyksiä.

Merkittävien suomalaisten taiteilijoiden perikuntien perintöveroa tulisi tarkastella, jotta kansallista taideomaisuutta ei jouduttaisi realisoimaan perintöverojen maksukyvyyn puutteesta johtuen. Taideinstituutioiden säätiöiminen vähentäisi niiden verotaakkaa, sillä säätiöt ovat usein verovapaita tai niillä on merkittäviä verohuojennuksia. Tämä mahdollistaisi enemmän varoja varsinaiseen toimintaan ja lisäisi taloudellista vakautta ja kestävyyttä.

Kulttuuripoliittinen selonteko ehdottaa veropoliitiikan kehittämistä kulttuurialan kestäväen kasvun tukemiseksi, mukaan lukien verovähennysten laajentaminen ja arvonnäköverokantojen tarkistaminen. Lisäksi selonteko korostaa verokannustimien merkitystä kulttuurialan yrittäjille ja freelancereille. Mutta lisää konkreettisia toimenpide-ehdotuksia verotukseen kaivataan ja ne tulisi tehdä poikkihallinnollisesti valtionvarainministeriön kanssa.